

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งประกอบด้วย ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราดนั้น พบว่าเป็นจังหวัดที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจในลักษณะที่เรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่โบราณก่อนยุคประวัติศาสตร์มาจนถึงยุคปัจจุบัน พื้นฐานทางเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกยังสะท้อนออกมาในรูปของอุดมการณ์ที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างเช่น ในจังหวัดชลบุรีนั้น มีชนชั้นกลางที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อปกป้องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะผู้สร้างทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการต่อต้านการคอร์รัปชันถึงจำนวนเป็นแสน จนได้ชื่อจากกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยว่าเป็น ท้าหลวงของกลุ่มพันธมิตร กลุ่มชนชั้นกลางดังกล่าวเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบของเกษตรกรรายย่อย พ่อค้าแม่ค้ารายย่อย รวมถึงร้านโชห่วย พนักงานกินเงินเดือนประจำ เป็นต้น (จิตรา สมบัติรัตนานันท์. 2557 : 11)

อย่างไรก็ดีเศรษฐกิจของ จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเคยมีพื้นฐานแบบเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงจาก ผลกระทบจากการขยายตัวของระบบทุนนิยมทั้งในระดับประเทศและระดับโลก การแพร่หลายของลัทธิบริโภคนิยมและการแทรกแซงของรัฐบาลการที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้ จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันไปในปัจจุบัน กล่าวคือ ในจังหวัดชลบุรีและระยองนั้นได้พัฒนาจากเศรษฐกิจแบบยังชีพและผู้ผลิตรายย่อยไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในฐานะที่เป็นหัวจักรการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดไปแล้ว แต่ในอีกสองจังหวัดที่เหลืออยู่คือจังหวัด จันทบุรีและตราด นั้น ยังคงพบพื้นฐานแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะในรูปแบบผู้ผลิตรายย่อยดำรงอยู่ในปัจจุบัน เช่น เกษตรกรรายย่อย เจ้าของร้านโชห่วย ประมงชายฝั่ง เป็นต้น (ไอฟาร ถิ่นบางเตียว และคณะ. 2557 : 48-93)

อย่างไรก็ดีผลกระทบของระบบทุนนิยมลัทธิบริโภคนิยมและการขาดประสิทธิภาพของรัฐบาลการดังกล่าวก็ได้ค่อย ๆ กัดกร่อนฐานทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงของจังหวัดจันทบุรีและตราดมาเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบันนั้นพบว่า ทั้งสองจังหวัดอาจจะประสบปัญหาการล่มสลายของเศรษฐกิจพอเพียงในอนาคตอันใกล้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. 2555 : ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2553 : 60-63) ดังจะเห็นได้จากปัญหาทางการเกษตรซึ่งเป็นพื้นฐานหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดจันทบุรีและตราด ซึ่งจากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันเกิดปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำเรื้อรัง ไม่ว่าจะเป็นราคาลองกองที่เหลือเพียง 5 บาทต่อกิโลกรัม ราคามังคุดที่เหลือไม่ถึง 10 บาทต่อกิโลกรัม และมีความไม่แน่นอนจากราคามังคุดที่ลดลงภายในวันเดียวกว่า 30 บาท นอกจากนี้ในอดีตพบว่าราคาเงาะลดเหลือเพียง 2-3 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งไม่เพียงพอต่อค่าจ้างแรงงานชั่วคราวในการเก็บผลไม้ เป็นต้น

ความพยายามของประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดจันทบุรีและตราดที่จะต่อต้านความล่มสลายของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านมาเห็นได้ชัดจากการพยายามที่จะอนุรักษ์จังหวัดให้เป็นเมือง

เกษตรกรรม ในขณะที่เดียวกันก็ต่อต้านการเข้ามาของอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษ (dirty industry) แต่ความพยายามดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอที่จะอนุรักษ์เศรษฐกิจพอเพียงให้ยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อผลิตซ้ำรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองจังหวัดให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้น ทางเลือกที่สำคัญในปัจจุบันก็คือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้อยู่ในวิถีของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากประชาชนทั้งสองจังหวัดที่มีฐานการผลิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีอาจหวังพึ่งภาคการเกษตรเพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาอุตสาหกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อพิจารณาถึงทรัพยากรหรือทุนการท่องเที่ยวในภาพรวมของทั้งจังหวัดจันทบุรีและตราดพบว่า ในชุมชนของอำเภอต่าง ๆ ของทั้งสองจังหวัดยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะเป็นศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวต่อไปได้ในอนาคต อาทิเช่น

1. ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์และโบราณสถาน เช่น ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า มีทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ รอยพระพุทธรูปเขาคิชฌกูฏ เมืองโบราณของชาติพันธุ์ชองและขอม เส้นทางการกู้เอกราชพระเจ้าตากสินมหาราช สถาปัตยกรรมแบบโกธิคของวัดคาทอลิก วัดเขาสุกิม ชุมชนริมแม่น้ำจันทบุรี เป็นต้น ส่วนในจังหวัดตราด พบว่า มีวัดบุปผารามหรือวัดปลายคลอง ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอยุธยา แหล่งรวบรวมโบราณวัตถุ เช่น พระบรมสารีริกธาตุ เป็นต้น
2. ทรัพยากรด้านป่าเขาลำเนาไพร เช่น ในจังหวัดจันทบุรี พบว่ามี น้ำตกและเทือกเขา สอยดาว น้ำตกพลิ้ว เป็นต้น ส่วนในจังหวัดตราดพบว่ามีทรัพยากรที่เด่นชัดคือ เทือกเขาบรรทัด มีความยาว 150 กว่ากิโลเมตร
3. ทรัพยากรด้านชายทะเลและป่าชายเลน เช่น ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า มีหาดเจ้าหลาว อ่าวคุ้งกระเบน ป่าชายเลนท่าสอน ชายทะเลตามแนวถนนบูรพาชลทิศ เป็นต้น จังหวัดตราด พบว่า ยังมีการรักษาป่าชายเลนของชุมชนไว้ได้อย่างมากมาย เช่น ป่าชายเลนบ้าน นเปร็ดโน ระแนะ บ้านน้ำเชี่ยว เป็นต้น
4. ทรัพยากรด้านสวนผลไม้ ทั้งจังหวัดจันทบุรีและตราด พบว่ามีผลไม้ที่คล้ายคลึงกันคือ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สละ ลำไย มะไฟ ลิ้นจี่ กัลยไชย เป็นต้น
5. ทรัพยากรด้านอาหารและสินค้าพื้นเมือง ซึ่งมีอยู่ตั้งแต่เชิงเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำจนถึงชายทะเล เช่น หมูชะมวง อาหารทะเล แกงป่าแสนตุ้ง อาหารจากกระวาน น้ำสำรอง พลอยและเครื่องประดับอัญมณี เสื่อจันทบูร เป็นต้น

ที่ผ่านมา การจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดจันทบุรีและตราดนั้นเป็นการจัดแบบเอกเทศจากชุมชนท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวรอยพระพุทธรูปบาทเขาคิชฌกูฏ การท่องเที่ยวเกาะช้าง เป็นต้น การเป็นเอกเทศในการจัดการท่องเที่ยวดังกล่าว จึงเป็นการขาดการบูรณาการการท่องเที่ยวและไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง ในการที่ชุมชนจะนำกิจกรรมการท่องเที่ยวมาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นฐานหลักของคนส่วนใหญ่ของทั้งสองจังหวัด

ดังนั้นกลุ่มผู้วิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จึง มีความเห็นว่า ปัญหาในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัด จันทบุรีและตราด นั้นต้องมีการบูรณาการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว และเชื่อมโยงผลให้ต่อเนื่อง (linkage effect) ให้ต่อเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวที่ก้าวหน้าในจังหวัดจันทบุรีและตราดมาสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นอกจากนี้ในปัจจุบันเมื่อประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประเทศในประชาคมอาเซียนแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ในจังหวัดจันทบุรีและตราดซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะผลกระทบเศรษฐกิจซึ่งอาจเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้บริโภค การผลิต การบริโภค การกระจาย และการแลกเปลี่ยน จากการมีสภาพสินค้า รวมทั้งฐานการผลิตที่อาศัยปัจจัยด้านแรงงานและทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นสำคัญเหมือน ๆ กัน จากการเป็นประเทศเพื่อนบ้าน มีพรมแดนติดกัน มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน สินค้าและบริการที่คล้ายคลึงกันสามารถส่งเสริมซึ่งกันและกันได้ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจจะทำให้เกิดตลาดในภูมิภาคขนาดใหญ่ โดยสามารถนำจุดแข็งของแต่ละประเทศมาเสริมกับจุดแข็งของประเทศไทยเพื่อสร้างประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการรวมกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) จึงมีความสำคัญกับประเทศไทยอย่างมาก การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นทางการมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ มุ่งไปสู่การมีตลาดและฐานการผลิตเดียวกันและมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ทั้งนี้ ชาติสมาชิกอาเซียนได้ร่วมกันจัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4 ด้านคือ (ประภัสสร เทพชาตรี. 2554 : 5-6)

1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (single market and production base) โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี การเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดเป้าหมายเวลาที่จะค่อย ๆ ลดหรือยกเลิกอุปสรรคระหว่างกันเป็นระยะ ทั้งนี้ กำหนดเป้าหมายให้ลดภาษีสินค้าเป็นร้อยละ 0 และลดหรือเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษี

2. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศและพลังงาน)

3. การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค โดยส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น ขั้วริเริ่มเพื่อการ

รวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration : IAI) เป็นต้น เพื่อลดช่องว่างของการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

4. การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิต/จำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

ดังนั้น จึงได้จัดทำ แผนงาน วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา ในกระแสการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน โดยมุ่งที่จะตอบคำถามวิจัยย่อยที่ว่า

1. จังหวัดจันทบุรีและตราดโดยภาพรวมแล้ว มีทรัพยากรชุมชนที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอะไรบ้าง มากน้อยเพียงไร และมีคุณภาพอย่างไร
2. จะจัดระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวอย่างไรเพื่อให้ประชาชนในทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานการบูรณาการ
3. จะพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการบูรณาการอย่างเป็นระบบครบวงจรอย่างไร

กล่าวโดยสรุปแล้วจังหวัดจันทบุรีและตราดในฐานะที่เป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา มีความโดดเด่นในวิถีการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกอย่างเด่นชัด และในปัจจุบันต้องเผชิญกับการกีดกันของปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจทุนนิยม กลไกของรัฐบาลและวัฒนธรรมบริโภคนิยมในช่วงของการก้าวสู่การเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน แต่ยังมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาในฐานะโจทย์วิจัยว่าจะสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดจันทบุรีและตราดอย่างไร จากโจทย์วิจัยหลักดังกล่าวจึงนำไปสู่คำถามวิจัยย่อยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีและตราด
2. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีและตราด
3. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์บูรณาการท่องเที่ยว โดยชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดจันทบุรีและตราดในกระแสการเป็นประเทศประชาคมอาเซียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านวิชาการ
 - 1.1 คาดว่างานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในรายวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

ของท้องถิ่น สัมมนายุทธศาสตร์การพัฒนา หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ในรายวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการพัฒนาประเทศไทย วัฒนธรรมกับการพัฒนาประเทศไทย

1.2 คาดว่างานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดจันทบุรี และตราด ได้แก่ เอกสารชุดความรู้การท่องเที่ยวระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีและตราด รวมจำนวน 24 ชุด วิทยุทัศน์การท่องเที่ยวชุมชนระดับตำบลของจังหวัดจันทบุรีและตราด รวมจำนวน 24 ตอน วิทยุทัศน์ภาพรวมจังหวัดจันทบุรีและตราด รวม 2 เรื่อง

2. ด้านนโยบาย

2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจันทบุรีและตราดสามารถใช้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงบูรณาการเป็นนโยบายชี้้นำการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดจันทบุรีและตราด

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในด้านหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis)

หน่วยในการวิเคราะห์ของแผนงานวิจัย ยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา ในกระแสการเป็นประเทศในประชาคมอาเซียน จะครอบคลุมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและตราดในภาพรวม

ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

มีเนื้อหาของรูปแบบการท่องเที่ยวใน 8 รูปแบบ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
3. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
4. การท่องเที่ยวชายทะเล
5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
6. การท่องเที่ยวเชิงอาหาร
7. การท่องเที่ยวเชิงศาสนา
8. การท่องเที่ยวทางโบราณสถาน

นิยามศัพท์สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. ยุทธศาสตร์การบูรณาการท่องเที่ยว หมายถึง กลวิธีในการจัดการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง
2. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำแนวทางของการพัฒนาเชิงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ความเป็นธรรมในการกระจายรายได้ หมายถึง การจัดสรรปันส่วนทรัพยากรที่ก่อให้เกิดรายได้ไปยังกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสมากกว่าโดยกลไกทางเศรษฐกิจและการเมือง

4. การผลิตซ้ำ หมายถึง กระบวนการเพื่อสืบทอดระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ภายในสังคมใดสังคมหนึ่ง
5. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่ชาวชุมชนในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเองโดยธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
6. แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่และเหตุการณ์ใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยหมายรวมทั้งสิ่งที่เป็นตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
7. สิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งสนับสนุนในการเดินทางเข้าและออกในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาไปยังแหล่งท่องเที่ยว
8. กิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่นักท่องเที่ยวใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาได้รับประสบการณ์จากการมาท่องเที่ยว
9. สินค้าการท่องเที่ยว หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาที่สามารถนำมาซื้อขายในตลาดการท่องเที่ยวได้
10. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อชม ร่วมกิจกรรมหรือเรียนรู้วัฒนธรรมทางวัตถุ หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่เพื่อความเพลิดเพลินหรือเพิ่มทักษะความเป็นอยู่
11. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งที่มีความเป็นธรรมชาติในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อเรียนรู้ชื่นชมและเพลิดเพลินกับทัศนียภาพของพื้นที่พืชพรรณและสัตว์ป่า
12. การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งประวัติศาสตร์ใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่รวมถึงการได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์
13. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ด้านเกษตรกรรมในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาโดยตรงโดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร
14. การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อไปเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา
15. การท่องเที่ยวทางโบราณสถาน หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อชม หรือเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึก เช่น ศิลาคารึก เป็นต้น
16. การท่องเที่ยวเชิงศาสนสถาน หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชา ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อชม หรือเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น เจดีย์ พระปราง เป็นต้น
17. การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสชาติพันธุ์ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออกชายแดนไทย-กัมพูชาเพื่อสัมผัสโดยตรงกับคนที่มีชาติพันธุ์หรือภูมิหลังแตกต่างไปจากตัวนักท่องเที่ยว

18. การท่องเที่ยวชายทะเล หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวใน จังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนโดยการหลีกเลี่ยงจากสภาพปัจจุบันที่จำเจไปสู่ ชายทะเลที่มีชายหาดและแสงอาทิตย์

19. การท่องเที่ยวเชิงอาหาร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก ชายแดนไทย-กัมพูชา ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกอบกิจกรรมและ/หรือมีประสบการณ์ลิ้มลองเกี่ยวกับ อาหารหรือเครื่องดื่ม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี